

POSTĘPOWANIE ODREBNE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH WRAZ Z WZORAMI

Elwira Marszałkowska-Krześ, Izabella Gil

BIBLIOTEKA SĄDOWA

POSTĘPOWANIE ODREBNE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH WRAZ Z WZORAMI

Elwira Marszałkowska-Krześ, Izabella Gil

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Elwira Marszałkowska-Krześ, ORCID: 0000-0003-3276-4438

Izabella Gil, ORCID: 0000-0001-9214-5503

Recenzent

Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. US

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Violet Design

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8286-158-7

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
---------------------	---

Wstęp	11
-------------	----

Rozdział I

Sprawy rozpoznawane w postępowaniu odrębnym

w sprawach gospodarczych	13
1. Definicja sprawy gospodarczej	13
2. Poszczególne rodzaje spraw rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	18
2.1. Sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej	19
2.2. Sprawy ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291–300 i 479–490 k.s.h.	26
2.3. Sprawy przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrożącej środowisku	34
2.4. Sprawy z umów o roboty budowlane oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych	35
2.5. Sprawy z umów leasingu	38
2.6. Sprawy przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej	39
2.7. Sprawy między organami przedsiębiorstwa państwowego	41
2.8. Sprawy między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór	42
2.9. Sprawy z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego	43
2.10. Sprawy o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem	44
2.11. Sprawy o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem	46

3. Sprawy, które nie są uznawane za sprawy gospodarcze	48
4. Sąd właściwy do rozpoznawania spraw gospodarczych	48

Rozdział II

Zainicjowanie postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych	51
1. Pozew oraz inne pisma procesowe inicjujące odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych	51
1.1. Tryb rozpoznawania spraw gospodarczych	52
1.2. Pozew w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych jako pismo inicjujące postępowanie	53
1.2.1. Wymogi formalne i konstrukcyjne pozwu w sprawach gospodarczych	54
1.2.2. Szczególne wymogi pozwu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	56
1.2.3. Wskazanie podstawy prawnej dochodzonego roszczenia	59
1.3. Dekretacja pozwu	61
Badanie przesłanek procesowych	65
2. Pisma, z których nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu	65
3. Pozew oczywiście bezzasadny	67
3.1. Tryb postępowania związany z wniesieniem powództwa oczywiście bezzasadnego	76
3.2. Zaskarżenie wyroku oddalającego powództwo jako oczywiście bezzasadne	77
4. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia w sprawach gospodarczych	79

Rozdział III

Organizacja postępowania w ramach postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych	81
1. Tryb związany z doręczeniem odpisu pozwu	81
1.1. Zarządzenie doręczenia pozwu	82
1.2. Obowiązek pouczeń	82
2. Odpowiedź na pozew	83
2.1. Formy obrony pozwanego w procesie	85
2.1.1. Obrona pozwanego o charakterze formalnym	88
2.1.2. Obrona pozwanego o charakterze merytorycznym	89
2.1.3. Treść zarzutów pozwanego	90
2.1.4. Powództwo wzajemne	93
2.2. Funkcje odpowiedzi na pozew	94
2.3. Wymogi formalne odpowiedzi na pozew	94
3. Zarządzenie wymiany przez strony pism przygotowawczych	97
4. Postępowanie w celu przygotowania rozprawy	98
4.1. Znaczenie przeprowadzenia posiedzenia przygotowawczego dla prawidłowej organizacji postępowania cywilnego	99
4.2. Definicja pism przygotowawczych	102
4.3. Cel posiedzenia przygotowawczego	109
4.4. Przebieg posiedzenia przygotowawczego	111
4.5. Protokół z przebiegu posiedzenia przygotowawczego	112

4.6. Treść planu rozprawy	112
4.7. Odroczenie posiedzenia przygotowawczego	114

Rozdział IV

Ugodowe załatwienie sprawy gospodarczej	117
1. Postulat ugodowego załatwienia sprawy	117
2. Zawarcie ugody przed mediatorem	119

Rozdział V

Rozpoznawanie i rozstrzyganie spraw gospodarczych	123
1. Gromadzenie materiału dowodowego w postępowaniu w sprawach gospodarczych	124
1.1. Niedopuszczalność występowania z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych w sprawach gospodarczych	124
1.2. Niedopuszczalność dokonywania przekształceń podmiotowych w sprawach gospodarczych	129
1.3. Niedopuszczalność wytoczenia powództwa wzajemnego w sprawach gospodarczych	131
1.4. Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków w sprawach gospodarczych	132
1.5. Umowa dowodowa	132
2. Termin rozpoznania sprawy przez sąd gospodarczy	134
3. Orzeczenia sądu wydawane w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	135
3.1. Wyrok sądu pierwszej instancji w sprawach gospodarczych jako tytuł zabezpieczenia	135
3.2. Obciążenie kosztami procesu	136
4. Zaskarżenie orzeczeń sądu wydawanych w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	138

Wzory	139
Wzór 1. Pozew o zapłatę	139
Wzór 2. Pouczenie powoda	148
Wzór 3. Informacja o zarządzeniu doręczenia odpisu pozwu	151
Wzór 4. Zarządzenie doręczenia odpisu pozwu	152
Wzór 5. Zarządzenie wymiany pism przygotowawczych	160
Wzór 6. Wezwanie do złożenia pism przygotowawczych	161
Wzór 7. Zawiadomienie pełnomocnika strony o posiedzeniu sądu	163
Wzór 8. Plan rozprawy	164
Wzór 9. Protokół z posiedzenia przygotowawczego	165
Wzór 10. Postanowienie o zmianie planu rozprawy	166
Wzór 11. Pismo zarządcy sukcesyjnego o udzieleniu pełnomocnictwa	167
Wzór 12. Wezwanie do dokonania doręczenia lub ustalenia adresu pozwanego	169
Wzór 13. Pismo do komornika sądowego o ustalenie adresu	170
Wzór 14. Wniosek o sprostowanie wyroku	171

Orzecznictwo	173
Orzeczenia dotyczące przedmiotu postępowania i pozwu	173
Orzeczenia dotyczące postępowania dowodowego	174
Orzeczenia dotyczące rozpoznania sprawy w postępowaniu w sprawach gospodarczych	175
Orzeczenia dotyczące charakteru prawnego wyroków wydawanych w sprawach gospodarczych	176
Bibliografia	177

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
k.h.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.06.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.) – nieobowiązujące
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
p.o.ś.	– ustawa z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1973 ze zm.)
pr. bud.	– ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2021 r. poz. 2351 ze zm.)
pr. przed.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162 ze zm.)
pr. rest.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2021 r. poz. 1588 ze zm.)
pr. up.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.)
pr. wod.	– ustawa z 20.07.2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2021 r. poz. 2233 ze zm.)
p.u.s.p.	– ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2072 ze zm.)
u.k.k.	– ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2021 r. poz. 210 ze zm.)
u.k.s.c.	– ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 2257 ze zm.)
u.o.k.k.	– ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2021 r. poz. 275)
u.p.p.	– ustawa z 25.09.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1317)
u.r.s.s.g.	– ustawa z 24.05.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. z 2016 r. poz. 723)

ustawa nowelizująca z 4.07.2019 r.	– ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.)
u.s.z.p.p.	– ustawa z 25.09.1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1543)
u.z.s.	– ustawa z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170)

Organy i instytucje

ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny

Publikatory i czasopisma

ADR	– ADR. Arbitraż i Mediacja
Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
EP	– Edukacja Prawnicza
HUDOC	– baza orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
Legalis	– System Informacji Prawnej Legalis
LEX	– System Informacji Prawnej LEX
MP	– Monitor Prawniczy
NP	– Nowe Prawo
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1962–1994)
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
Pał.	– Palestra
PiP	– Państwo i Prawo
PPC	– Polski Proces Cywilny
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.-wkl.	– Prokuratura i Prawo – wkładka

WSTĘP

W ramach opracowania omówione zostało postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, które zostało wprowadzone na mocy przepisów ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹. Przedmiotowa ustawa uchyliła jednocześnie regulacje zawarte w ustawie z 24.05.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych. Należy zauważyć, że przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z 4.07.2019 r., na mocy art. 4 ustawy z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw², został m.in. zmieniony przepis art. 10 ustawy nowelizującej z 4.07.2019 r., określający dopuszczalność stosowania zmienionych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w postępowaniu w sprawach gospodarczych, poprzez skreślenie wyrazów „w brzmieniu dotychczasowym”. Spowodowało to, że do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej z 4.07.2019 r., które na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego oraz Prawo o ustroju sądów powszechnych podlegałyby rozpoznaniu w postępowaniu w sprawach gospodarczych, nie będą miały zastosowania przepisy o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, choć inne znowelizowane przepisy już tak. Właściwy do rozpoznania takich spraw pozostanie sąd właściwy według przepisów dotychczasowych.

Przywrócenie postępowania w sprawach gospodarczych wiąże się także z ponownym wprowadzeniem odrębności związanych z jego przebiegiem. W związku z tym celem niniejszego opracowania jest omówienie tych zagadnień, które odróżniają postępowanie w sprawach gospodarczych od zwykłego procesu. W szczególności wyjaśniono, w jakich przypadkach danego rodzaju sprawa może być rozpoznawana według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Rozpoczęto od zdefiniowania sprawy gospodarczej zawartej w przepisie art. 458¹ k.p.c. i kwalifikacji danej sprawy do postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Następnie przedstawiono przebieg i zakończenie postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych.

¹ Dz.U. poz. 1469 ze zm.

² Dz.U. poz. 1089. Zasadniczo ustawa z 16.10.2019 r. weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem m.in. opisanego art. 4, który wszedł w życie 7.11.2019 r., albowiem usuwał dostrzeżone niejasności w uchwalonej ustawie nowelizującej z 4.07.2019 r.

Przedmiotem analizy w ramach niniejszego opracowania będzie także etap postępowania, na którym sąd dokonał oceny, w jakim trybie lub według jakich przepisów będzie rozpatrywana dana sprawa, biorąc pod uwagę treść żądania pozwu (wniosku), podstawę faktyczną powództwa, oznaczenie stron lub uczestników i ich statusu prawnego.

Ze względu na zakres monografii, której celem jest omówienie odrębności postępowania w sprawach gospodarczych, dlatego to zasady postępowania cywilnego, reguły dowodowe, instytucje i instrumenty prawne uregulowane w części pierwszej k.p.c. zostały omówione tylko w zakresie niezbędnym do przedstawienia odmienności postępowania w sprawach gospodarczych. Z tych też względów jedynie sygnalizacyjnie opisano poszczególne regulacje dotyczące przebiegu postępowania mediacyjnego, a w odniesieniu do etapu orzekania omówiono tylko skutki wyroku wydawanego w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Natomiast w przypisach odesłano do literatury poświęconej poszczególnym instytucjom i instrumentom prawnym.

Z tych samych powodów w opracowaniu zrezygnowano z omówienia etapu związanego z wnoszeniem poszczególnych środków zaskarżenia przysługujących od nieprawomocnych orzeczeń (w tym środków odwoławczych oraz innych środków zaskarżenia), jak też środków zaskarżenia od prawomocnych orzeczeń (tj. skargi kasacyjnej, skargi o wznowienie postępowania oraz skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia). Każdy z rozdziałów został poprzedzony wskazaniem literatury, która odnosi się do analizowanych kwestii, a jednocześnie pozwala na ich indywidualne pogłębienie wiedzy. Na końcu monografii zamieszczono także wybrane orzecznictwo oraz wzory, które mogą się okazać przydatne dla praktyków.

Zamiarem Autorki jest zwrócenie uwagi na odmienności prowadzenia postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Podjęcie tej tematyki z uwagi na specyfikę postępowania w sprawach gospodarczych oraz niewielki dorobek orzeczniczy na tle nowych regulacji prawnych stanowi przyczynek do dalszych rozważań teoretyczno-prawnych i jurydycznych.

*prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ
dr hab. Izabella Gil, prof. UW*

Rozdział I

SPRAWY ROZPOZNAWANE W POSTĘPOWANIU ODRĘBNYM W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

Literatura: I. Gil, E. Marszałkowska-Krześ, *Sprawa gospodarcza. Kognicja sądów w sprawach gospodarczych*, Wrocław 2020; J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Legalis 2019; R. Kulski, *Odrębności postępowania w sprawach gospodarczych*, MP 2019/21; G. Lubeńczuk, *Nabycie i utrata statusu prawnego przedsiębiorcy*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2018, t. 21, nr 36; M. Manowska, *Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2007; E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis; H. Pietrkowski, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2007; T. Szancilo (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2019.

1. Definicja sprawy gospodarczej

W postępowaniu cywilnym rozpoznawane są sprawy cywilne (w rozumieniu art. 1 k.p.c.), a zatem w przypadku gdy dana sprawa nie będzie spełniała ani kryterium materialnoprawnego, ani formalnoprawnego, będzie to stanowić przeszkodę procesową do jej rozpoznania przez sąd powszechny (stosownie do przepisu art. 2 § 1 k.p.c.)¹. Niedopuszczalność drogi sądowej stanowi bezwzględną przesłankę procesową. Ocena charakteru sprawy na podstawie przepisu art. 1 k.p.c. zależy od przedmiotu procesu, tj. przedstawionego pod osąd roszczenia i przytoczonego przez powoda stanu faktycznego, obejmującego zdarzenia, z których wynikają konsekwencje cywilnoprawne (sprawa cywilna w znaczeniu materialnym)². Nie każda sprawa cywilna jest sprawą gospodarczą, ale każda sprawa gospodarcza musi być

¹ Pojęcie sprawy cywilnej rozumiane jest szeroko; zob. postanowienie SN z 22.04.1998 r., I CKN 1000/97, OSNC 1999/1, poz. 6, wyrok TK z 10.07.2000 r., SK 12/99, OTK 2000/5, poz. 143, uzasadnienie uchwały SN (7) z 12.03.2003 r., III CZP 85/02, OSNC 2003/10, poz. 129.

² Postanowienie SN z 20.03.2019 r., V CSK 655/17, LEX nr 2638604.

sprawą cywilną, aby mogła zostać rozpoznana według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych³.

Specyfika niektórych spraw cywilnych legła u podstaw ich uregulowania w ramach przepisów o postępowaniach odrębnych. Prowadzenie działalności gospodarczej wiąże się ze szczególnymi obowiązkami spoczywającymi na przedsiębiorcach, a także wymaga sprawnego rozpoznawania sporów pomiędzy nimi. W związku z tym należało wprowadzić regulacje prawne wpływające na zwiększenie ekonomiki prowadzonego postępowania. Celem zwiększenia efektywności rozpoznawania takich spraw, jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej z 4.07.2019 r., uznano za zasadne przywrócenie postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Z tym zastrzeżeniem, że reaktywacja takiego postępowania powinna jednocześnie uwzględniać zmiany, które nastąpiły w innych przepisach, jak też dorobek doktryny i orzecznictwa⁴. Twórcy projektu uznali, że warto ponownie wprowadzić takie instytucje postępowania gospodarczego, które sprawdzą się w poprzednio funkcjonującym postępowaniu, przy jednoczesnym pominięciu tych, które znalazły się w ogólnych przepisach postępowania cywilnego. Z powyższych względów uznano, że warto wprowadzić ograniczenia przedmiotowe dotyczące określenia katalogu spraw rozpoznawanych w ramach postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych przy jednoczesnym zapewnieniu osobom fizycznym możliwości złożenia wniosku o skierowanie do rozpoznania w postępowaniu zwykłym.

Definicja sprawy gospodarczej do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego została po raz pierwszy wprowadzona na mocy przepisów ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych⁵ celem określenia, jakiego rodzaju sprawy będą rozpoznawane według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, które zamieszczone zostały w dziale IVa tytułu VII księgi pierwszej części pierwszej k.p.c. zatytułowanym „Postępowanie w sprawach gospodarczych”. Przedmiotowe przepisy zostały jednakże uchylone z dniem 3.05.2012 r. wraz z wejściem w życie ustawy z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁶. Pomimo uchylenia ww. ustawą przepisów działu IVa przepisy zawierające definicję sprawy gospodarczej w znaczeniu ogólnym (szerokim) nadal pozostały w przepisach ustawy o rozpoznawaniu przez sądy

³ Por. wyrok SN z 11.04.2014 r., I CSK 306/13, LEX nr 1523388, oraz przywołane w uzasadnieniu tego wyroku orzecznictwo. Te dwa elementy, konkretyzując stosunek prawny między stronami, kształtują charakter sprawy i tym samym nadają jej – lub odejmują – przymiot sprawy cywilnej; por. uchwała SN z 8.01.1992 r., III CZP 138/91, OSNCP 1992/7–8, poz. 128, oraz postanowienia SN: z 10.03.1999 r., II CKN 340/98, OSNC 1999/9, poz. 161; z 19.03.1999 r., II CKN 984/98, OSNC 1999/10, poz. 180; z 11.08.1999 r., I CKN 414/99, OSNC 2000/1, poz. 20; z 14.09.2004 r., III CK 566/03, LEX nr 176104.

⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, VIII kadencja, druk sejm. nr 3137, s. 95.

⁵ Ustawa ta weszła w życie 1.10.1989 r.

⁶ Dz.U. Nr 233, poz. 1381.

spraw gospodarczych⁷ oraz w Prawie o ustroju sądów powszechnych. Takie częściowe uchylenie przepisów spowodowało, że sprawy gospodarcze (zdefiniowane w przepisie art. 2 u.r.s.s.g.) rozpoznawane były przez sądy gospodarcze jako właściwe funkcjonalnie, jednakże według reguł ogólnych postępowania cywilnego, wobec uchylenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących przebieg postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. W pierwotnej wersji przepis art. 2 ust. 1 u.r.s.s.g. stanowił, że sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między podmiotami gospodarczymi prowadzącymi działalność gospodarczą na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej. Przedmiotowy przepis został zmieniony na mocy art. 38 ustawy z 20.08.1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym⁸ z dniem 22.10.1997 r. poprzez zastąpienie pojęcia podmiotów gospodarczych terminem „przedsiębiorcy”. Następnie od 3.05.2012 r.⁹ przepis art. 2 u.r.s.s.g. został zmieniony i otrzymał brzmienie, że „sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej”. Przepis zatem nie odwoływał się już do regulacji zasad prowadzenia działalności gospodarczej w odrębnych przepisach. Powyższa definicja traktowana była jako rozumienie sprawy gospodarczej *sensu largo* w odróżnieniu od definicji spraw gospodarczych zamieszczonej w art. 2 ust. 2 u.r.s.s.g., który również uległ zmianie. Po ostatniej ze zmian, która weszła w życie z dniem 16.01.2016 r., stosownie do przedmiotowego przepisu za sprawy gospodarcze uważane były także sprawy:

- 1) określone w art. 2 ust. 1 u.r.s.s.g., choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej;
- 2) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291–300 i 479–490 k.s.h.;
- 3) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku;
- 4) między organami przedsiębiorstwa państwowego;
- 5) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organem a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;
- 6) z zakresu postępowania o poprawie gospodarki przedsiębiorstwa państwowego oraz jego upadłości;
- 7) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;
- 8) o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, którymi są orzeczenia sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem (w wyniku dokonanej nowelizacji przepisu

⁷ Właściwość funkcjonalną sądów gospodarczych określał przepis art. 1 u.r.s.s.g., a przepis art. 2 u.r.s.s.g. zawierał definicję sprawy gospodarczej. Kwestie ustroju sądów gospodarczych i rozciągnięcia ich właściwości funkcjonalnej na sprawy inne niż gospodarcze regulowały przepisy art. 12, 16 i 18a p.u.s.p.

⁸ Dz.U. Nr 121, poz. 770 ze zm.

⁹ Wobec wejścia w życie ustawy z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381).

art. 2 u.r.s.s.g. przesądzona została kwestia sporna dotycząca kognicji sądu gospodarczego w zakresie postępowania klauzulowego¹⁰);

- 9) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem, jak również innego tytułu wykonawczego obejmującego roszczenie, które, gdyby było rozpoznawane przez sąd, należałoby do właściwości sądów gospodarczych;
- 10) o ustalenie, że orzeczenie sądu lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego wydane w sprawie gospodarczej podlega albo nie podlega uznaniu;
- 11) inne, przekazane przez odrębne przepisy.

Przy czym do 2.05.2012 r. (a więc wejścia w życie ustawy z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹¹) z zakresu spraw uznawanych za sprawy gospodarcze wyłączone były sprawy o podział majątku wspólnego wspólników po rozwiązaniu spółki cywilnej (art. 2 ust. 3 u.r.s.s.g.).

Ustawa o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, w której zawarta była definicja *sensu largo* sprawy gospodarczej, została uchylona z dniem 7.11.2019 r., a więc wraz z wejściem w życie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego znowelizowanych na mocy ustawy nowelizującej z 4.07.2019 r. i wprowadzeniem postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych.

Analizując treść obecnej regulacji zawartej w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, które ponownie wprowadzają postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, uznać należy, że definicja sprawy gospodarczej jest bardzo szeroka i nieco zbliżona do dotychczasowego przepisu art. 2 ust. 2 u.r.s.s.g. Z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej z 4.07.2019 r. wynika, że z dotychczasowego katalogu spraw uznawanych za gospodarcze miały zostać wyłączone te rodzaje spraw, które ze swej istoty nie mają bezpośredniego związku z obrotem gospodarczym, a w których rozpoznawaniu sąd gospodarczy jest mniej wyspecjalizowany niż sąd cywilny. W szczególności miały to być sprawy:

- o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu obejmującemu roszczenia, które gdyby były rozpoznawane przez sąd, należałyby do właściwości sądów gospodarczych,
- o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego obejmującego roszczenie, które gdyby było rozpoznawane przez sąd, należałoby do właściwości sądów gospodarczych,
- o ustalenie, że orzeczenie sądu lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego wydane w sprawie gospodarczej podlega albo nie podlega uznaniu.

¹⁰ B. Draniewicz, *Nowelizacja KPC – zestawienie najważniejszych zmian z komentarzem*, EP 2007/2, Legalis.

¹¹ Dz.U. Nr 233, poz. 1381.

Powyższe wyłączenie uzasadniano poprzez fakt, że do rozpoznawania spraw egzekucyjnych zdecydowanie bardziej właściwe byłyby sądy cywilne, zajmujące się postępowaniem egzekucyjnym w znacznie szerszym zakresie. Założenia zawarte w projekcie nie zostały jednak uwzględnione, albowiem za sprawy gospodarcze uznaje się także sprawy o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem, jak też sprawy o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem. Pozostaje to zgodne z poglądem Sądu Najwyższego, że rozpoznawanie spraw gospodarczych w procesie przez sądy gospodarcze stanowi realizację założeń ustawowych i postulatu specjalizacji oraz względnej odrębności sądów gospodarczych podyktowanych społecznym znaczeniem spraw¹².

Definicja sprawy gospodarczej, która została zamieszczona w przepisie art. 458¹ k.p.c., wprowadza kryterium przedmiotowo-podmiotowe pozwalające na zakwalifikowanie sprawy do rozpoznawania według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Kryterium przedmiotowe wymaga, aby spór miał charakter sprawy cywilnej w ujęciu materialnym, a nie formalnym¹³. Z kolei kryterium podmiotowe do kwalifikacji danej sprawy jako gospodarczej oznacza, że spór musi istnieć pomiędzy przedsiębiorcami. Kryterium funkcjonalne nakazuje, aby spór wiązał się z prowadzoną działalnością gospodarczą¹⁴.

Definicja sprawy gospodarczej została zawarta w przepisie art. 458² § 1 k.p.c., zgodnie z którym sprawami gospodarczymi są sprawy:

- 1) ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej;
- 2) określone w pkt 1, choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej;
- 3) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291–300 i art. 479–490 k.s.h.;
- 4) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku;
- 5) z umów o roboty budowlane oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych;
- 6) z umów leasingu;
- 7) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej;

¹² B. Draniewicz, *Nowelizacja...*, Legalis.

¹³ M. Manowska, *Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2007, s. 16.

¹⁴ M. Manowska, *Postępowanie...*, s. 17.

- 8) między organami przedsiębiorstwa państwowego;
- 9) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;
- 10) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;
- 11) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem;
- 12) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem.

W związku z tym, że przepisy o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych mogą być rozpoznawane jedynie w procesie, zupełnie niezrozumiałe jest zamieszczenie w katalogu spraw gospodarczych spraw z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Katalog spraw uznawanych za sprawy gospodarcze określony w przepisie art. 458² § 1 k.p.c. przysparza wątpliwości interpretacyjnych.

Natomiast na mocy przepisu art. 458² § 2 k.p.c. nie są sprawami gospodarczymi sprawy o:

- 1) podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej po jej ustaniu;
- 2) wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony.

Mimo że sprawy o podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej po jej rozwiązaniu należy uznać za sprawy ze stosunku spółki¹⁵, gdyż dotyczą majątku zgromadzonego w ramach profesjonalnej działalności prowadzonej przez wspólników, to jednak sprawy te zostały wyłączone spod kognicji sądu gospodarczego.

2. Poszczególne rodzaje spraw rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych

Jak wynika z definicji sprawy gospodarczej (omówionej w poprzednim punkcie), zakres spraw rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych dotyczy nie tylko spraw pomiędzy przedsiębiorcami, ale także innych enumeratywnie wymienionych w przepisie art. 458² § 1 k.p.c. W związku z tym warto choć w sposób skrótowy przedstawić poszczególne rodzaje spraw, które mogą być rozpoznawane w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych.

¹⁵ M. Manowska, *Postępowanie...*, s. 42.

2.1. Sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej

Każdego rodzaju sprawa rozpoznawana w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych musi być sprawą cywilną w rozumieniu definicji ustawowej zawartej w przepisie art. 1 k.p.c. Natomiast dodatkowym kryterium decydującym o możliwości rozpoznania sprawy jako sprawy gospodarczej będzie ustalenie, czy danego rodzaju sprawa dotyczy stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. W związku z tym zawężony został katalog spraw cywilnych rozpoznawanych pomiędzy przedsiębiorcami w związku z prowadzeniem przez nich działalności gospodarczej jedynie do spraw ze stosunków cywilnych. Kryterium uznania za sprawę cywilną jest znacznie szersze, albowiem obejmuje nie tylko sprawy ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, ale także rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz inne sprawy, do których przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się z mocy ustaw szczególnych.

Oprócz kryterium przedmiotowego znaczenie ma także kryterium podmiotowe, albowiem mają to być sprawy pomiędzy przedsiębiorcami. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie formułują odrębnej definicji przedsiębiorcy, w związku z tym może pojawić się problem, jakie podmioty mogą prowadzić spór na podstawie przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Kodeks nie odsyła także w tym zakresie do konkretnego aktu prawnego, więc powoduje to kolejne utrudnienia, pojęcie przedsiębiorcy zostało bowiem zdefiniowane w różnych aktach prawnych.

Zgodnie z przepisem art. 43¹ k.c. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c., prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Konstrukcja przedmiotowego przepisu nakazuje zastosowanie zarówno kryterium podmiotowego, jak i funkcjonalnego¹⁶ przy ustalaniu kręgu podmiotów, których można uznać za przedsiębiorców. Kryterium funkcjonalne wiąże się z oceną, czy dany podmiot prowadzi we własnym imieniu bądź działalność gospodarczą, bądź zawodową¹⁷. Przepisy Kodeksu cywilnego nie definiują jednakże, na czym polega prowadzenie we własnym imieniu działalności gospodarczej lub zawodowej. „Działalność gospodarcza nie jest czynnością prawną (choć w jej ramach nieodrozne jest zawieranie różnych umów cywilnoprawnych)”¹⁸. „Działalnością gospodarczą nie jest działalność wykonywana w imieniu innego podmiotu. Podmiot zawodowo wykonujący działalność gospodarczą, czyli działający we własnym imieniu, potencjalnie jest przedsiębiorcą. Natomiast podmiot wykonujący działalność

¹⁶ J. Szwaja, A. Kubiak-Cyruł [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 5, *Pozakodeksowe prawo handlowe*, red. S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Warszawa 2015, art. 431 k.c., nb 3; W. Popiołek [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz do art. 1–449*¹⁰, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015, art. 431, nb 6.

¹⁷ E. Gniewek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, art. 43¹, nb 4.

¹⁸ Postanowienie SN z 26.06.2019 r., I UK 281/18, LEX nr 2687624.